

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus
Tractatus de Prædestinatione, de Trinitate, de Angelis, & de homine

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. I. Quibusdam præmissis referuntur sententiæ,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77146](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77146)

Secundum discrimen inter utramque est, quod dictio creata comparatur ad intellectum ut sic, tanquam species ad genus: dictio autem divina non sic comparatur, sed ut res cum modo, ad rem sine modo. Primum patet: nam dictio creata essentialiter distinguitur ab intellectu non producente verbum, & cum illa univocè convenit in ratione intellectus: Ergo dictio creata comparatur ad intellectum ut sic, uti species ad genus. Secundum manifestè probatur: intellectus divina non multiplicatur virtualiter intra lineam intellectus, per intellectum notionalem & essentialem, ut supra ostendimus: Ergo dictio non comparatur ad intellectum divinam, ut inferior in linea intellectus; & aliàs illi superaddit modum supra explicatum: Ergo differt ab illa ut includens ab inclusio, & sicut res cum modo, à re sine modo. Ratio autem cur dictio creata ab intellectu non producente verbum differt in linea intellectus, non autem dictio divina ab intellectu divina, est, quia intellectus creata producit verbum, habet objectum distinctum ab intellectu non producente; cum prima circa objectum creatum, secunda circa objectum increatum, Deum scilicet clarè visum, versetur; idèq; differt in linea intellectus, dictio verò divina, in ratione intellectus, & divina intellectus, habent idem objectum formale, nempe immaterialitatem divinam, & divinam essentiam; & idè intra lineam intellectus non distinguuntur.

59. Infero secundò contra Scotum, Suarezem, & alios: processionès divinas activè sumptas, non identificari adæquatè cum relationibus principiorum, v. g. generationem activam cum relatione Patris, Patet etiam hoc corollarium ex dictis: Nam, ut §. precedenti ostendimus, dictio in Deo non est actus ab intellectu essentiali virtualiter adæquatè distinctus: At si identitate adæquatè cum Paternitate gauderet, non posset non distingui virtualiter adæquatè ab intellectu essentiali, cum ab illa virtualiter adæquatè Paternitas distinguatur: Ergo generatio activa cum relatione Patris adæquatè non identificatur, sed absolutum cum respectivo importat.

60. Sed oppones in contrarium celebre testimonium D. Thomæ infra quæst. 41 art. 1. ad 2. ubi ait: *Remota motu, actio nihil aliud importat quam ordinem originis, secundum quod à causa aliqua vel principio procedit in id quod est à principio: unde cum in Divinis non sit motus, actio personalis producentis, nihil aliud est, quam habitudo principij ad personam qua est à principio; qua quidem habitudines sunt ipse relationes.* Quibus verbis non solum videtur favere oppositæ sententiæ, sed etiam ad illam suadendam, hoc argumentum insinuare. Secluso motu ab actione, non remanet nisi sola relatio: Sed à processione divina secluditur motus: Ergo in illa non remanet nisi sola relatio; & consequenter generatio, & quævis alia processio activa, adæquatè in relatione consistunt.

61. Ad testimonium D. Thomæ quidam ex nostris respondent, loqui D. Thomam de actibus notionalibus, secundum id quod addunt ad actus essentialis, in quibus prout sic, ex hic quæ in actione creata inveniuntur, non remanet nisi sola relatio. Sed meliùs responderetur, loqui D. Thomam de processionibus divinis, quantum ad id à quo nomen processionis fuit impositum ad significandum, non verò quoad rem significatam: quia ut ibi docet, processio fuit imposita ad significandum, à motu in quo ordo realis fundatur; & quia

à processionibus divinis secluditur motus, conquirens fit, quòd loquendo de processione, quantum ad id à quo nomen fuit ad significandum impositum, non remaneat nisi relatio sola; ex parte tamen rei significatæ, præter motum & realitatem actualitatis, quæ in divinis processionibus invenitur. Unde ad argumentum in forma respondendo, distinguendo Majorem, secluso motu ab actione, non remanet nisi sola relatio; ex his que importat actio, quantum ad id à quo nomen actionis fuit impositum, concedo Majorem: ex his que importat actio, ex parte rei significatæ, nego Majorem. Et in isto in actione essentiali intellectus divini, à qua secluditur motus, & tamen in illa non remanet sola relatio, sed vera ratio actionis & intellectus. In isto etiam in creatione activa, à qua etiam secluditur motus, & tamen non remanet nisi sola relatio; aliàs cum relatio fundata in creatione sit relatio rationis, in ente rationis creatio consistet.

Quod diximus de processionibus activis, dicendum est de passivis, servatâ proportionè: unde sicur actio intelligendi, prout in Patre, seu ut modè, ficata relatione Paternitatis, est generatio activa, ita ipsam intelligi, ut in Filio, seu ut filiatione modè, ficatum, est nativitas & origo passiva: quæ utramque relatio ingreditur, non ut forma, sed ut complementum formæ, ut magis patebit ex dictis articulo sequenti.

ARTICULUS III.

Quodnam sit principium quo Divinarum processionum?

§. I.

Quibusdam præmissis referuntur sententiæ.

Suppono primò, duplex solere à Philosophis distingui principium alicujus operationis: unum quod vocant, *principium quod*, & est ipsum suppositum operans; unde communiter dicitur quòd actiones sunt suppositorum: alterum quod appellant *principium quò*, & est forma seu virtus, quæ mediante supposito operatur. Et hoc secundum ad huc est duplex; remotum scilicet, sive radicale; & proximum, seu formale; ut videtur etiam in productione ignis vel caloris: proximum enim est principium quò, est calor; radicale verò, forma substantialis ignis, à qua calor emanat tanquam proprietas.

Suppono secundò principium quod divinarum processionum esse ipsum suppositum Patris & Filij Patris quidem respectu generationis, & Patris & Filij simul respectu spirationis. Quod enim realiter procedit, realiter debet distingui à principio à quo procedit, propter oppositionem relativam, quæ inter producens & productum reperitur: unde cum in Divinis solæ Personæ distinguantur realiter, illæ solum possunt esse principium quod divinarum processionum. Quare Concilium Lateranense cap. *Damnatus*, de summa Trinit. & fide Cathol. decernit essentiam divinam nec generare, nec spirare. His præmissis.

Celebris restat difficultas & controversia inter Theologos, quodnam sit principium quò, tam remotum, quam proximum divinarum processionum? Cum enim in Patre generentur Filius, & in Patre & Filio producentibus Spiritus Sanctus

etiam, inveniatur relationes, perfectionesq; absolute, & inter illas natura, quæ est radix omnium aliarum; merito in dubium revocatur, in qua ex illis formalitatibus principium quod divinarum processionum consistat?

In cuius difficultatis resolutione, tam variè opinantur Auctores, ut tot ferè sint sententiæ quot capita. Durandus enim in 1. dist. 6. quæst. 2. docet naturam divinam esse nedum radicale, sed etiam proximum & immediatum principium divinarum processionum, ob suam fecunditatem, quæ ipsi convenit ratione infinitatis; ex quo inter processionem in Deo esse priores actiones intelligendi & volendi, & fore in Deo esse, quamvis per impossibile non esset intelligens. Hæc tamen Auctor non sibi constare videtur: immo ibidem dist. 7. quæst. 2. num. 26. asserit solas relationes esse principium quo divinarum processionum: quæ sententia tribuitur etiam D. Bonaventuræ ibidem qu. 1. eamque sequuntur aliqui Recentiores.

Contrarium docuerit Gabriel in 1. dist. 7. quæst. 1. & quidam alij, quos suppresso nomine citat D. Thomas quæst. 2. de potentia art. 2. pro principio quo divinarum processionum, solam perfectionem absolutam assignantes.

Alij ex utroq; in ræto, nempe ex relativo & absoluto, principium quo proximum divinarum processionum consistari existimant. Pro qua sententia referuntur Albertus magnus in 1. dist. 7. quæst. 2. Richardus quæst. 1. eamq; D. Thomam tenent in 1. dist. 7. quæst. 1. art. 2. sentit Cajetanus infra quæst. 41. art. 5. Illam ex Recentioribus docent Arrubal, Zuniga, & alij.

Sunt etiam aliqui Auctores qui distinguunt inter processionem, ut productio, & ut communicatio est; & sub priori ratione principium ejus quo solam relationem, sub posteriori autem, perfectionem absolutam assignant. Ita quidam, quos sine nomine citat Durandus ubi supra, quos ex Recentioribus sequitur Alarcón hic dist. 6. cap. 2.

Deniq; sententia quæ est communis in Scholasticis Thomistarum, docet principium quod radicale & remotum divinarum processionum esse naturam divinam, proximum verò & immediatum, intellectum & voluntatem; relationibus Paternitatis & Spiritus activæ de connotato solum in obliquo ingredientibus. Ita Cajetanus, Banez, Nazarius, Gonzalez, Joannes à sancto Thoma, alijq; Thomistæ hic, & infra quæst. 41. art. 5. quibus subscribitur plures ex Recentioribus.

§. II.

Durandi sententia rejicitur.

Deo primò, naturam divinam, ut præintelligitur intellectui & voluntati, non esse principium quo proximum divinarum processionum; sed intellectum & voluntatem ad formalem constitutionem talis principij concurrere.

Probat primò conclusio: Filius in Scripturis dicitur Verbum Psal. 44. *Eructavit cor meum Verbum Domini.* Joan. 1. *In principio erat Verbum, & aliud passim;* & Spiritus Sanctus dicitur *charitas*, vel amor productus: 1. Joan. 4. *Diligamus nos invicem, quia charitas ex Deo est;* quæ verba de Spiritu Sancto explicat Augustinus. 15. de Trinit. cap. 17. Sed verbum est terminus productus per intellectum; & amor est terminus productus per

A voluntatem, ut de se est manifestum, nec à Durando negatur: Ergo intellectus & voluntas divina ingrediuntur formalem constitutionem principij processionum in Deo.

Respondet Durandus: Filium dici *Verbum* & Spiritum Sanctum *Amorem*, non propriè, sed metaphorice, & per quandam approbationem & similitudinem: quia nempe sicut intellectus est prima proprietas naturæ intellectualis, & voluntas secunda; ita Verbum primò procedit, & secundo Spiritus Sanctus: ideoq; Filius *Verbum*, & Spiritus Sanctus *Amor* vocatur.

Sed contra primò: Ex eo quòd allegata testimonia in rigore accipiantur, nullum sequitur inconveniens: Ergo abiq; fundamento confugit Durandus ad metaphoricæ locutiones.

Secundò etiam ratione loca Scripturæ in quibus secunda Persona dicitur Filius, possent in metaphorico sensu explicari, quòd est absurdum; aliàs Verbum propriè Filius non esset. Patet sequela: Nam quo jure Durandus testimonia, in quibus secunda Persona dicitur Verbum, ad metaphoricum sensum detorquet, poterit etiam ea in quibus dicitur Filius, in metaphoricò sensu explicare.

Tertiò huic responsioni opponendum est quòd habet D. Thomas infra quæst. 34. art. 1. ad 1. ubi appellat Originem, *fontem Arrianorum*, eò quòd diceret Filium Dei non esse propriè Verbum, sed metaphorice.

Deniq; eo ipso quòd secunda Persona non procedat per intellectum, & tertia per voluntatem, nulla extat ratio ordinis & proprietatis processionum in Deo, ut statim dicemus: Ergo nulla erit ratio cur una dicatur Verbum, & alia Amor.

Probat ergo secundò conclusio. Vel divina natura est principium quo divinarum processionum, sub ratione omnino eadem, vel sub ratione diversa? Si primum, sequitur evidenter nullam posse assignari rationem, cur una precedat aliam; cur una generatio sit, & non alia; cur Verbum ab una tantum Persona; & Spiritus Sanctus à duabus procedat? quæ omnia absurda reputantur à Theologis. Si verò secundum dicatur, sic subsumo. Sed hæc ratio omnino diversitas, in nullo alio consistere potest, quam in eo quòd divina natura, prout intellectiva est, sit principium primæ processionis; secunda verò, prout volitiva: Ergo intellectus & voluntas necessariò ingrediuntur principium quo divinarum processionum.

Deniq; Durandi sententia rejicitur, ex eo quòd de Divinis philosophari debemus per analogiam & similitudinem ad res creatas, seclusis imperfectionibus: Sed in rebus creatis operationes immanentes, scilicet intelligere & velle, non sunt immediate à natura, præintellecta suis virtutibus & potentijs, sed ab intellectu & voluntate: Ergo & in Deo.

Dices, magnum quantum ad hoc inter Deum & creaturas discrimen intercedere: creature enim, cum sint naturæ potentialis & finitæ, indigent principijs proximis ad operandum; Dei autem natura, cum sit infinita, & actus purissimus, non eget concursu principij proximi ad suas operationes.

Sed contra: Licet concursus principij proximi realiter à natura distincti, infinitati & puritati naturæ divinæ repugnet; non tamen concursus principij proximi, virtualiter solum aut eminenter à natura distincti, & cum illa realiter identifi-

cati;

in Bibli